

הקול שלנו

אונדזער שטימע

Our Voice

70 שנה לשחרור
מחנה ברגן בלזן

הגיליון התשיעי של "הקול שלנו" יוצא לאור ב-15 באפריל, מיד לאחר חג הפסח. חג הפסח הוא זמן חירותנו, יציאת מצרים של אבותינו ושלנו - שכן כולנו מצויים להרגיש כאילו אנו עצמנו יצאנו ממצרים. 15 באפריל גם הוא זמן חירותנו המשפחתית והאישית, והוא אף קרוב אלינו יותר מזמן יציאת המצרים, כי היציאה הזאת לחירות התרחשה רק לפני 70 שנה. בדיוק לפני 70 שנה שיחרר הצבא הבריטי את מחנה ברגן-בלזן מידי הנאצים, והורינו ומכריו ובני משפחתנו יצאו לחופשי. הם חוו את יציאת מצרים האישית שלהם!

הגיליון הזה עומד בסימן שנת ה-70 לשחרור ברגן-בלזן. נתמקד בו בזיכרונות של חברינו הניצולים על מה שעבר עליהם לפני השחרור ולאחריה.

ציפינו שלאחר 70 שנה האנטישמיות באירופה תחלוף ותתפוגג וכולנו נחוש ביטחון ורגיעה - העבר הרע מאחורינו ועתה פנינו לשלווה ולשקט נפשי. אך זה ממש לא כך. המציאות טופחת על פנינו באכזריות ומוכיחה לנו שהאנטישמיות באירופה שבה ומרימה ראש. שוב אין מרגישים ביטחון, שוב נהרגים יהודים רק בשל היותם יהודים. מתברר כי איננו יכולים בשום אופן לוותר על לזכור ולהזכיר ולהניח כדי ששוב לא יקרה...

70 שנה הן שנות דור. נולדנו בהן, גדלנו, התחתנו, הולדנו ילדים, יש לנו נכדים, עברנו חוויות מרשימות בחיינו. חברינו הניצולים מבוגרים, כמובן, מאיתנו. גם הם עברו את השלבים האלה, אבל הם חוו גם תקופה נוראית בחייהם. ולמרות הזוועות שעברו עליהם, הם עשו מחדש את כל השלבים, והצליחו לשקם את עצמם ולבנות את חייהם מחדש.

כזאת היא **טובה בן-צבי**, זמרת ומשוררת, שאת ספר שיריה תמצאו בשער האחורי, כמו גם את ספרו של **אריאל יהומי** "שרדתי...". כאלה הם גם **יעקב ברזילי**, **ברכה גילאי**, **שרגא מילשטיין** ו**שרגא קלוש**, המשתתפים בגיליון זה. **לאה דור** ו**ציפי קיכלר** מייצגות את הדור השני. גם מקומו של הדור הצעיר לא נפקד: רשימות מרגשות של בני הדור השלישי **נועה גולנדסקי** ו**אילת ריץ-בנבנישתי**, ושל **מאיה בנבנישתי** - בת הדור הרביעי. כך נמשכת השרשרת בבחינת "והגדת לבנך" ומחזירה אותנו לתחילת הדברים ואל חג החירות.

נעסוק בהכנות בגרמניה לאירועי 70 שנה לשחרור, שבמסגרתן הושק בלוג מיוחד באתר ברגן-בלזן ומתוכנן בין השאר, כנס בין-לאומי של נוער, שיקיים דיונים לגבי העתיד: לאן פנינו לאור העבר.

אנו שמחים לבשר שהאתר החדש של הארגון עלה לאוויר, ומזמינים אתכם להיכנס אליו בכתובת: bergenbelsen.org. נשמח לקבל מכם תגובות על האתר וכתבות לגיליון הבא.

יוכי ריץ-אולבסקי

הקול שלנו - אונדזער שטימע
Unzer Sztyme - Our Voice

בהוצאת ארגון שארית הפליטה ברגן-בלזן בישראל
The Organization of Bergen-Belsen Survivors, Israel
ת"ד 8199, תל אביב-יפו 61081
P.O.Box 8199, 61081 Tel-Aviv, ISRAEL
bergenbelsen.org | bergenbelsen.org

עורכת ראשית: **יוכי ריץ-אולבסקי**

Editor-in-Chief: **Jochi Ritz-Olewski**

עורכים: **אריה אולבסקי**, **שרה גולנדסקי**

Editors: **Arie Olewski**, **Sara Golandski**

עריכה לשונית: **אריה אולבסקי**

צילומים: **יצחק רובין**, **קרן יהומי**, **Carsten Maehnert**, **Celle**

עיצוב והפקה: **פרסום המערכת טל. 03-5567373**

חברי הנהלת הארגון: **אריאל יהומי** - יו"ר, **שרגא מילשטיין**,
טוני דריילינגר, **שרה גולנדסקי**, **יוכי ריץ-אולבסקי**, **תרצה זאבי**,
קופל בזיגובסקי. מזכר: **פיני דריילינגר**

The ninth edition of "Our Voice" "Unzer Sztyme" is being published on April 15th, immediately after Passover. Passover is the holiday of freedom, the exodus of our ancestors. April 15th, just 70 years ago, is the day of liberation of Bergen-Belsen, the day you, dear survivors, experienced your exodus! You became free - coming out from darkness to light.

We expected that after 70 years, the anti-Semitism in Europe would disappear and we would enjoy security and tranquility - putting the terrible past behind us and looking towards serenity and peace of mind. But regretfully, reality strikes us cruelly reminding us that anti-Semitism in Europe is lifting its head again. Jews no longer feel secure; again they are killed just because they are Jewish. Therefore we cannot give up the mission to remember, remind and commemorate in order that it will never happen again!

70 years is a long time - almost three generations. In the period of 70 years we were born, we grew up, we got married, conceive children, we even have grandchildren and we experienced a lot in our lives. During these 70 years, you, our surviving friends, despite the horrors you went through, managed to rehabilitate yourselves and rebuild your lives. You immigrated to Israel, built this state, fought its wars and raised beautiful families. We salute you!

In this issue we focus on the 70th anniversary of the liberation of Bergen-Belsen. We present the memories of what you survivors have through before and after the liberation.

Tova Ben-Zvi, singer and poet, whose book of poems you will find on the back cover, as well as the book "I survived..." by **Ariel Yahalomi**. **Jacob Barzilai**, **Bracha Gilai**, **Shraga Milstein** and **Shraga Kalush**, share their personal stories with you. **Leah Dor** and **Tzipi Kichler** represent the second generation. The younger generation is also present: You may read the exciting articles of the third generation: **Noah Golandsky** and **Ayelet Ritz-Benvenisti**, and of **Maya Benvenisti** representing the fourth generation. The chain is bonding the generations as in "Tell your son", which takes us back to the beginning of the editorial and to the Holiday of Freedom.

As part of the preparations for the ceremonies of 70 years of the liberation a special Blog site was launched in Bergen-Belsen and an International Conference of Youth is planned, which will hold discussions to where we are heading in the future in view of the past.

A new website of the Israeli Bergen-Belsen Organization was launched and went online! We invite you to enter bergenbelsen.org and welcome your comments on the site.

Jochi Ritz-Olewski

הושק אתר האינטרנט של ארגון ברגן-בלזן בישראל

Bergen-Belsen Organization in Israel launches Website

We are happy to announce that the Bergen-Belsen Organization in Israel launches a new Website bergenbelsen.org.

The site is being used to keep close contact and up to date connection with our members and other interested surfers. It addresses primarily the Israeli audience in Hebrew, and foreign visitors in English.

The site offers historical information about the history of the organization since its foundation in the early 50s. It lays out for the users all the issues of "Our Voice", starting with the first issue in September 2010.

Dozens of colorful photo albums from 2006 up to nowadays show pictures of you readers, and of our fellow surviving friends, also those who are no longer with us.

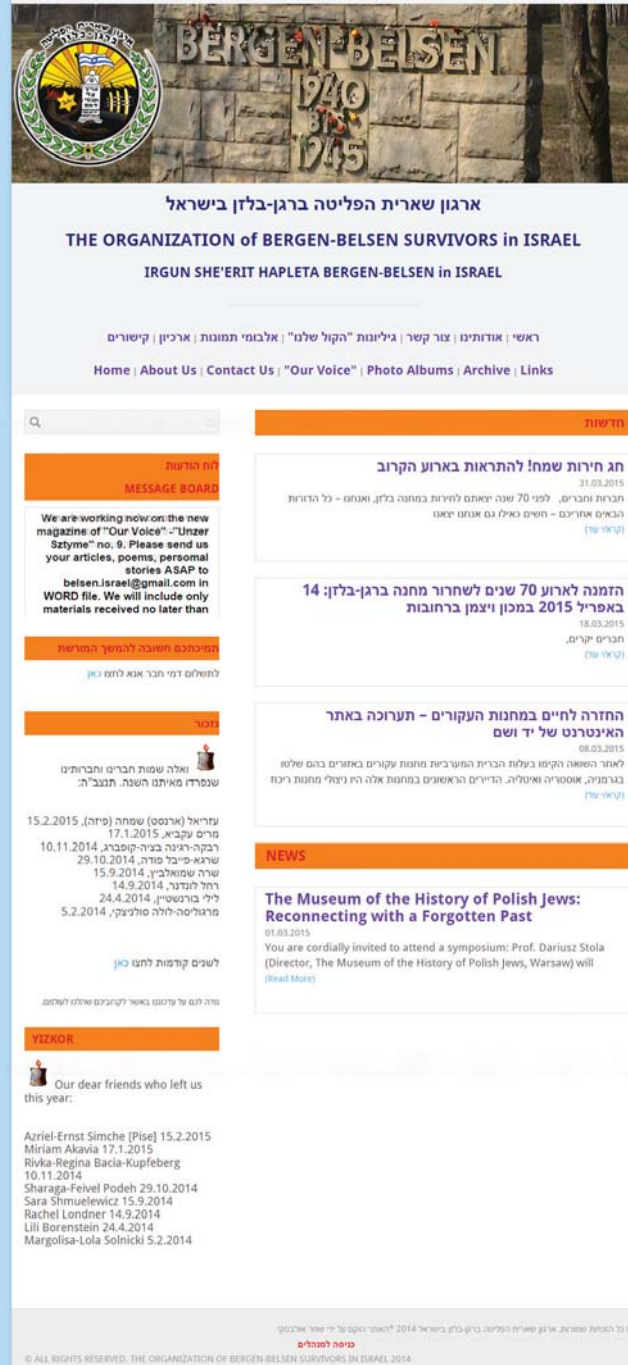
In this context, we opened a memorial corner home page, for our survivor-friends who passed away. You are welcome to enter, review and update us. A virtual memorial candle is lightening constantly in their memory.

We are still working on our archive pages preparing them for upload. It is a complicated task, since our organization was and remains the most active among the various survivors' organizations. Our past was glorious, and we do all we can in the present in order to keep our spirit on going and active.

Links to relevant sites and the ability to contact us directly, as well as providing the possibility of responses from surfers, complete the mapping of the site.

The site has been designed and constructed by **Shahar Olewski**, grandson of the late **Rafael Olewski**, chairman of the organization in the past and the web manager is **Arie Olewski**. This is definitely "a closing of a circle" and an opening of a new circle, facing the future - the younger generation.

See you on our website!

בשעה טובה עלה לאוויר אתר האינטרנט של ארגון ברגן-בלזן בישראל בכתובת bergenbelsen.org.

האתר משמש לקשר שוטף ומעודכן עם חברינו ומתעניינים אחרים. הוא פונה בעיקר בעברית אל הקהלה הישראלית, וכן באנגלית לגולשים מחו"ל.

האתר מציע מידע היסטורי על תולדות הארגון מאז הקמתו בתחילת שנות ה-50. הוא פורס את כל גיליונות "הקול שלנו" לעיני הגולשים, מהגיליון הראשון בספטמבר 2010.

עשרות אלבומי תמונות צבעוניות משנת 2006 ועד היום מציגים אתכם, הקוראים, ואת חברינו וחברותינו הניצולים, שחלקם כבר לא איתנו.

בהקשר זה פתחנו בעמוד הבית פינת זיכרון לנופלים בין שורותינו, אודים מוצלים מאש, ואתם מוזמנים להיכנס, לעיין ולעדכן אותנו. נר זיכרון וירטואלי דולק ללא הרף לעילוי נשמותיהם.

את עמודי הארכיון שלנו אנו מכינים להעלאה, והמלאכה מרובה מכיוון שהארגון שלנו היה ונותר הפעיל ביותר בקרב ארגוני ניצולים למיניהם.

העבר שלנו היה מפואר, ואנו עושים בהווה הכל כדי לשמור על רוח הפעילות שלנו ושלכם.

קישורים לאתרים רלוונטיים ואפשרות לקשר איתנו, כמו גם מקום לתגובות מצד הגולשים מסיימים את מיפוי האתר.

האתר הוקם ע"י **שחר אולבסקי**, נכדו של רפאל אולבסקי ז"ל, יו"ר הארגון בעבר, ומנוהל על-ידי **אריה אולבסקי**. אנו רואים בכך סגירה של מעגל ופתיחת מעגל חדש, עם הפנים לדור הצעיר.

להתראות באתר!

תלמידים מלחינים שירים של ניצולי שואה

Students composing poems of Holocaust Survivors

Poet Jacob Barzilai
from Raanana writes:

Two years ago "Yad Vashem" initiated a project of composing poems of survivors by high school students. Thus, poems of poets who survived the Holocaust were sent to high school students in the music course of study in Ashdod.

One of my poems was chosen by a very talented student - Shai Sol Hever.

בְּרִית עוֹלָם
מוקדש לשי סול חבר
ביום השואה הבינלאומי 2013

מָה כְּכֹר מְשִׁתָּךְ
בֵּין מְלַחֲנֵיךָ בּוֹקֵעֵת קִלְפֵת נְעוּרֶיךָ
לְבֵין מְשׁוֹרְרֵי שְׁבַע יָמִים?
מִלִּים
אֲלִילִים
לְהֶאֱנִישׁ מְסַפְרִים חֲסֵרֵי צוּרָה וּפְנִים,
כְּבוֹאֵם בְּרִית עוֹלָם
עֲדִים הַשִּׁירִים
וְיֵאֱנוֹשׁ קוֹרְצִיק בֵּין הַשּׁוֹשְׁבֵינִים.

יעקב ברזילי

Being blessed with a handful of poems, performed by many orchestras in Israel and around the world, I was filled with joy facing this initiative. My joy was doubled for two reasons: A meeting of the arts - poetry and music - creates a new entity of the co-production, as well as joining a young student who chooses to deepen more profoundly into this subject and compose a song about the Holocaust, which turns it into a memorial monument.

The concert was filmed and broadcasted on TV Channel 10.

This cooperative piece bestowed me with inspiration and I wrote a poem, which I have dedicated to the young composer.

I send you the two poems: the first "Of Prominent Stature" which was composed by Shai Sol Hever, and the second "Brit Olam" which was dedicated to her.

כותב לנו המשורר
יעקב ברזילי מרעננה:

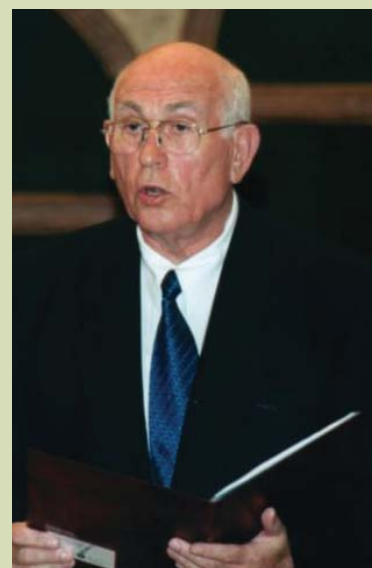
לפני שנתיים יזם "יד ושם" פרויקט, שבמסגרתו שלח שירי משוררים לתלמידי בית ספר במגמת מוסיקה באשדוד.

אחד השירים שלי נבחר על ידי תלמידה מוכשרת - שי סול חבר.

בהיותי מבורך בטנא מלא של שירים מולחנים, המבוצעים במרבית התזמורות בארץ, ובתזמורות ברחבי העולם, נמלאתי שימחה נוכח היוזמה. שימחתי הייתה כפולה:

מפגש האמנויות בין השירה למוסיקה יוצר ישות חדשה של היצירה המשותפת, כמו גם החבירה עם תלמידה צעירה הבוחרת להתעמק ולהלחין שיר בנושא השואה, שהופך לגלגל עד הנצחה.

הקונצרט צולם ושוודר בערוץ 10.

בְּמֵלָא שְׁעוֹר קוֹמָתוֹ
ליאנוש קורציק

"אָתָּה לֹא חֵיבִי" - אָמְרוּ לוֹ
"אֲכַל אָנִי רוֹצָה" - הִתְעַקֵּשׁ
וְעָלָה לְרַכְכֵת
"בְּשְׁעוֹר הַבָּא יְלָדִים,
נְשַׁלֵּכ יָדִים" - אָמַר
וְהִתְחַפְּקוּ.
וְכִשְׁבְּעָרוּ,
כְּאוֹתוֹ שִׁים קוֹצְנֵי
פְּנֵי אֱלֹהִים
מְסַתְרִים הָיוּ.

יעקב ברזילי

היצירה המשותפת הזו העניקה לי השראה וכתבתי שיר, אותו הקדשתי למלחינה הצעירה. אני מצרף את 2 השירים, הראשון והשני: "במלוא שיעור קומתו" שהולחן, ו"ברית עולם" שהוקדש למלחינה.

בלוג חדש לציין 70 שנה לשחרור

Dr. Jens-Christian Wagner*

Marking the 70th anniversary of the end of the war and the liberation of the concentration camps, the Lower Saxony (Niedersachsen) Memorial Foundation has launched a special blog (blog.befreiung1945.de) online. Every day for 70 days - since February 27 and until May 8, 2015 – this blog is depicting the events that occurred on each of these days just 70 years ago.

Historical material from Germany and other countries provide examples not only of the victims of the SS, Gestapo, police and local militia, but also of casualties brought about by civilians in the last days of the war. The blog also displays reports on the situation of prisoners in concentration camps before and after the liberation.

“Victims of the End of the War”, as they were called later by the judges, were victims of Nazi terror escalation in the last weeks of the war, not in Eastern Europe (Poland, Russia, etc.), but in the center of the German society – openly, in broad daylight. Shortly before the liberation, 100,000 men and women were murdered in massacres and death marches.

The blog shows the many places in which such actions occurred, what the local Germans' attitudes were, and how they responded. The blog mainly focuses on the victims' points of view of these events.

The Lower Saxony (Niedersachsen) Memorial Foundation is coordinating the activities of all those who are working on the materials of the blog. The blog invites all web surfers to participate and witness the critical point of view of local history in Germany shortly before liberation.

**Director, Lower Saxony Memorials Foundation*

ד"ר ינס-כריסטיאן וגנר*

לציון 70 שנה לסיום המלחמה ושחרור מחנות ריכוז, קרן אתרי הזיכרון של מדינת סכסוניה התחתית (נידרזקסן) השיקה בלוג (blog.befreiung1945.de) באינטרנט, המציג בכל יום ובמשך 70 ימים - מ-27 בפברואר ועד 8 במאי 2015 - את האירועים, שקרו בכל אחד מימים אלה בדיוק לפני 70 שנים.

החומר ההיסטורי מגרמניה וממדינות זרות מציג לא רק דוגמאות של הנפגעים על ידי אס-אס, גסטפו, משטרה והמיליציה המקומית, אלא גם של הנפגעים ע"י אזרחים בימים האחרונים של המלחמה. כמו כן מוצגים בבלוג דיווחים על מצבם של אסירי מחנות הריכוז לפני ואחרי השחרור.

“נפגעי סוף המלחמה”, כפי שנקראו מאוחר יותר על ידי השופטים, היו קורבנות להסלמת הטרור בידי הנאצים בשבועות האחרונים של מלחמה, לא במזרח אירופה (פולין, רוסיה, וכדומה) אלא במרכז החברה הגרמנית, לעיני כל. זמן קצר לפני השחרור נרצחו כ-100,000 גברים ונשים במעשי טבח וצעדות מוות. הבלוג מציג בכמה מקומות רבים קרו מעשים כאלה ואיך הגרמנים המקומיים התייחסו לזה. בעיקר מתמקד הבלוג בנקודת מבטם של הקורבנות באירועים אלה.

קרן אתרי הזיכרון של סכסוניה התחתית (נידרזקסן) מתאמת את הפעילות הזאת של כל העובדים על החומר. הבלוג מזמין את כל הגולשים ברשת להתרשם מהמבט הביקורתי על ההיסטוריה המקומית בגרמניה סמוך לשחרור.

** מנכ"ל הקרן לאתרי הנצחה בנידרזקסן*

שרגא מילשטיין

הרפואה, גם צוותי צילום כדי לתעד את הזוועה מתוך הנחה נכונה שבעתיד לא יאמינו כי אנשים יכלו לחיות ולשרוד בתנאים כאלה.

הצבא הבריטי פינה את כל אסירי ברגן-בלזן למחנה סמוך של הצבא הגרמני המובס, שיכן אותנו במבנים ודאג למזון ולטיפול רפואי עד כמה שניתן. למרות זאת נפטרו כ-14,000 נפשות בשבועות שלאחר מכן, גם בשל צריכת מזון שהגוף לא עמד בה, אחרי שנות הרעב.

אחרי קבורת הגופות שרפו הבריטים, כידוע, את כל המחנה בגלל סכנה של חיידקים ומגיפות.

היום יש באתר המחנה קרחת יער גדולה ובה מספר אנדרטאות לזכר הנספים.

הזיכרון הכי חזק מתקופת השואה הוא תחושת הרעב אשר ליוותה אותי ורבים מחברי גם בשנים אחרי השחרור, וכן הפחד מן המחר, בלי לדעת מה יקרה.

שבועות מספר אחרי השחרור העבירו אותי יחד עם אחי מרדכי, הצעיר ממני בשלוש שנים, לשוודיה בחסות "הצלב האדום" השוודי להחלמה במסגרת מבצע שנודע בכינוי "חזרה לחיים".

השואה הייתה שבר של התרבות המערבית. היא הייתה טראומה נוראה למי שעבר אותה אך אחריה באו שנים של חיים, יצירה, הקמת משפחה והתמודדות עם קיום נורמאלי.

אני אב לשלושה בנים שהקימו משפחות לתפארת וסבא לתשעה נכדים. רוב הניצולים פתחו מה שנודע בשם "שריון של סבלי", המשיכו בחייהם והגיעו להישגים נכבדים, כל אחד בתחומי עיסוקו.

את השואה יש לזכור וללמד אך באותה מידה יש לחיות בהווה ובמציאות של היום.

יש לזכור כי בגרמניה הנאצית קדמה לשואה שנאת יהודים ואנטישמיות כאידיאולוגיה וכמדיניות. אין היום דברים כאלה באירופה. יש תופעות של אנטישמיות אך כל הממשלות נלחמות בכך. הדיבורים על ההשוואה בין היהודים אז - אנשים חסרי ישע בסביבה עוינת מול מכונה צבאית אדירה - למצבנו היום, אין להם, לדעתי, בסיס.

הדור שלי חולל מהפכה בעם היהודי וצריך להשתחרר משנאת החר והשונה.

החשש משואה חדשה הוא מופרך בעיקר מפני ישראל היא מדינה עצמאית ומעצמה אזורית מבחינה צבאית, כלכלית וטכנולוגית, היודעת להגן על עצמה ועל אזרחיה.

בימים אלה ימלאו 70 שנה לשחרור מחנה ברגן-בלזן בידי הצבא הבריטי.

ברגן-בלזן, כידוע, לא היה מחנה השמדה, אך למרות זאת מתו בו מתחילת ינואר עד אמצע אפריל 1945 35,000 בני אדם ממחלות, תת-תזונה והיעדר כל טיפול רפואי.

בתמונה: שרגא מילשטיין עם דורית בייניש נשיאת בית המשפט העליון בדימוס, ודן שפיר שגריר ארה"ב בישראל, ב"משואה" - המכון ללימודי השואה בתל יצחק. (צילום "ישראל סאין")

נמצאים בינינו עדיין ניצולים רבים מאותה תופת. שוחררתי שם ב-15.4.1945 ואני אז בן 12 שנה.

הגעתי בינואר 1944 ממחנה הריכוז בוכנוולד בקרון בהמות של רכבת משא לעיר צלה הסמוכה למחנה. את הדרך מתחנת הרכבת עד ברגן-בלזן, מרחק של קילומטרים, עשינו ברגל בקור המקפיא של חודש ינואר בצפון גרמניה.

עד היום אין לי תשובה לשאלות איך ולמה שרדתי, כי אני פשוט לא יודע. המזון היומי היה מרק דלוח בצהרים ופרוסת לחם עם משהו בערב. המבוגרים היו תחת פיקוח, אך לנו הילדים הרשו להסתובב גם סביב המטבח וללקט קליפות תפוחי אדמה ושיירי אוכל אחרים. יתכן שזה מה שעזר לנו לשרוד.

הורי לא היו אתי כי הופרדנו. אבי נספה במחנה הריכוז בוכנוולד. אמי הייתה במחנה הריכוז רוונסברי, הועברה לברגן-בלזן ונפטרה אחרי השחרור בלי שראיתי אותה. מותה נודע לי בדיעבד.

ישנו בצריפים על הרצפה כשהימזרוני היה שכבה דקה של קש. בבוקר היה מסדר נוכחות לספירת האסירים החיים, ואלה שלא עבדו, כולל הילדים, היו חופשיים בתוך המחנה. חל איסור להתקרב לגדרות התיל שהיו מחושמלות. לרוב נשארנו בצריפים כדי להתגונן מהקור או הסתובבנו סביב המטבח כדי לחפש שיירי מזון.

בכל המחנה השתוללה מחלת טיפוס המעיים, מחלה קשה עם חום גבוה ואובדן נוזלים. בהעדר טיפול רפואי, התוצאה הייתה אפיסת כוחות ומוות.

אנחנו הילדים היינו במחנה הנשים, זה המחנה שבמרכזו נמצאו אלפי הגופות הבלתי קבורות. התרגלנו במשך הזמן למחזה האימים אך אני עדיין זוכר את המבטים הנדהמים של החיילים והקצינים הבריטים למראה הזוועה.

עם כניסת הצבא הבריטי היו בברגן-בלזן 13,000 גופות בלתי קבורות שנערכו בערמות אחת על גבי השנייה במרכז המחנה, וכ-60,000 איש באפיסת כוחות. הצבא הבריטי הביא, נוסף לחיל

שרגא קלוש

1. אושוויץ בירקנא

בסוף מאי 1944 הגעתי עם כל משפחתי מגטו מונקאטש לברקנא.

במשפחה היו אבא אייזיק-לייב קלוש, אמי גולדה (שם נעוריה: מייליק), אחותי רבקה, אני שרגא (כינוי מהבית: פאטשי), אחותי שיינדל (יפה) ואחי הקטן

סיני (בן 8 בערך).

ירדנו מקרונות הבקר וכל משפחתי צעדה בטור ארוך.

לא ידענו איפה אנחנו ולאן אנו צועדים. היהודים הותיקים בברקנא, ששמרו על הסדר, אמרו לנו שאנו הולכים לתאי הגזים. כמובן שאני לא האמנתי לדברם, זה היה נראה לי דמיוני מדי.

לאחר מרחק של כ-100 מטר מהקרונות, אבי יצא מהטור לכרר איפה אנחנו. לא זכור לי שאבי הסביר לאן הוא הולך, והוא גם לא נפרד מאיתנו.

עברו כעשר דקות ואבי עדיין לא חזר.

אמרתי לאמא שאני הולך לחפש את אבא. אמא ביקשה ממני שלא אלך, שלא אעזוב אותה. אני בכל זאת עזבתי אותה ואת אחיותי ואחי.

בלי לדעת מי זה מנגלה, הלכתי לכיוונו והוא מיין אותי לצד החיים.

מרחוק ראיתי הרבה גברים עומדים. הלכתי לכיוונם ושם מצאתי את אבי.

את הלילה הראשון בברקנא אני זוכר. הכניסו אותי ואת אבי לצריף, שבו היו כמה קומות של דרגשים. באף דרגש לא היו מקומות. עלינו לקומה האחרונה של הדרגשים ושם אבא מצא מקום לשבת. אני כילד (הייתי כבן 13 וחצי) טיפסתי על קורה שתמכה בגג ואני זוכר שבכיתי. זה היה הבכי הראשון וגם האחרון שבכיתי ב-4 מחנות ריכוז שעברתי.

אבא שאל אותי למה אני בוכה, זה בגלל אמא?

עניתי שכן. אבל לא האמנתי שרצחו אותם בתאי הגזים.

2. אמא

אמא, אני מדבר אל הנשמה שלך, אל האפר שלך, ומבקש סליחה שלא נשארתי איתך. אבל כשהבנת מה הנאצים עושים לכם, אולי לפני מותך הצלחתי להביא לך רגע של אושר, והמוות היה לך קל יותר. בוודאי סלחת לי שעזבתי אותך, כי בזכות זה שרדתי.

אמא, אני לא שוכח אותך אף פעם. בכל סיפורי ההישרדות שלי, אני תמיד מזכיר אותך ובוכה. אני מספר לך שלאחר שעזבתי אותך, עברתי את מיון מנגלה ומצאתי את אבי.

הייתי עם אבי ב-4 מחנות ריכוז: ארלנבורג (מחנה-משנה של גרוס-רוזן), פלוסנבורג, קרבינקל (מחנה-משנה של בוכוואלד) וברגן-בלזן. לצערי, אבי נפטר בברגן-בלזן שבוע לפני השחרור.

אמא, נמצאת איתי הנכדה שלך יפעת-זהבה (גולדה) שנקראת על שמך. נולדו לך עוד שני נכדים: גיל-אריה שנקרא על שם אבי אייזיק-לייב, והנכדה איה-חיה (עייש אם אשתי חוה).

דעי לך, אמא, ששרדתי את השואה.

הגעתי ב-1946 לארץ ישראל.

השתתפתי כחייל במלחמת השחרור. שירתי בפלמ"ח בחטיבת הראל, בגדוד הרביעי.

הייתי בין אלו שהקימו בנגב קיבוץ חדש בשם משאבי שדה.

אני מקווה שבזכות מה שסיפרתי לך, יהיה לך קל יותר לנוח בגן העדן.

היום, אמא, את זוכה ללוויה עיי 150 ילדות מארץ ישראל ועיי מורות ומורים ואנשי הצוות,

ועכשיו אמא, אני אגיד קדיש, שהוא הקדיש הראשון שאני אומר, והוא יהיה לזכרך, לזכר אבי, לזכר אחיותי ולזכר אחי הקטן סיני ולזכר כל היהודים שנרצחו כאן בברקנא ואין מי שיגיד עליהם קדיש.

יתגדל ויתקדש שמה רבא.
בעלמא די ברא כרעותה,
וימליד מלכותה ויצמח פרקנה ויקרב משיחה.
בחיכוך ובימיכוך ובחיי דכל בית ישראל,
בעגלא ובזמן קריב ואמרן אמן.
יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא,
יתברך וישתבח ויתפאר,
ויתרומם ויתנשא ויתהדר
ויתעלה ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא.
לעלא מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא
ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרן אמן.
עושה שלום במרומי הוא ברחמי יעשה שלום
ועל כל ישראל ואמרן אמן.

אריה אולבסקי

איזה אירוע שמח היה זה! אכן, חג אורים חגיגי ומלא תוכן. עשרות החברים והחברות שהתכנסו ב"בית דורון" ברמת גן נהנו מערב מלא אורה ושמחה, מלווה בכיבוד טעים, כיאה למסיבת חנוכה.

בחלק הראשון התקיימה אסיפה כללית על פי התקנון בראשות יו"ר הארגון **אריאל יהלומי**. המשתתפים עמדו דקת דומייה כאשר הוקראו שמות חברינו וחברותינו היקרים, שנפרדו מאיתנו לבלי שוב.

יוכי ריץ-אולבסקי הציגה את תוכנית העבודה לשנת 2015 ועדכנה את הנוכחים בקשר למערך הקשרים עם קרן אתרי הזיכרון בנידרזקסן ואתר המחנה בברגן-בלזן.

הערב נמשך בתוכנית "חגיגה ישראלית", שבה הפליאה **הילה איתן** בשירה והרקידה את הנוכחים - בני כל הגילים! - בקצב וללא הפסק. המבוגרים שבחבורה גרמו להתרגשות רבה כשזנחו את עזרי ההליכה ויצאו בריקודים במרץ!!

מי שלא ראה שמחת חיים של בני דור הניצולים, הדור השני, השלישי ואף הרביעי, מוזמן לצפות באלבום התמונות באתר הארגון. חלקן מוצג כאן.

להתראות באירועים הבאים!

Hanukkah Party 2014

Arie Olewski

What a happy and joyous party it was! Indeed, a festive Hanukkah with a rich programme.

Dozens of friends, members and companies, gathered at "Doron House" in Ramat Gan enjoying an evening full of light and joy, with delicious refreshments, as befits a Hanukkah party.

The evening started with the annual general meeting, held according to the organization's rules of association, headed by chairman **Ariel Yahalomi**. All participants stood up for a moment of silence when the names were read of our dear fellow friends, who were separated from us forever.

Jochi Ritz-Olewski presented the work plan for 2015 and updated the attendees regarding the relationships with the Lower Saxony (Niedersachsen) Memorials Foundation focusing on Bergen-Belsen.

The party went on with a fascinating "Israeli celebration", led by **Hila Eitan** who charmed us with her singing and energy, encouraging the audience to dance - of all ages! Elderly survivors put away their walking aids and were dancing happily - what an excitement!!

If you have not seen personally the joy of life of the survivors, of the second generation, third and fourth, you can view the photo album on the organization's website. Some of the photos are shown here.

See you in the next events!

שארית הפליטה ברגן-בלזן, ליום השחרור ה-25 של המחנה

ביום רביעי טי ניסן תשי"ל 15 באפריל 1970, יום השחרור ה-25 של מחנה ברגן-בלזן, נערך במועדון בלזן בתל-אביב מפגש חברים. התוכנית כללה אמירת "יזכור", הנפת דגלים ופתיחת אירועי יובל השחרור.

את דבר הארגון הביא החבר חיים פוסלושני, יו"ר הארגון:

"אחי ואחיותיי משוחררי ברגן-בלזן.

גאה אני לשאת לפניכם ברכה חגיגית המוקדשת לציון 25 שנות שחרור. באנו הנה כדי להיות ביחד. באנו הנה כדי לשאוב כוח מזיכרונותינו. רק הניצולים יכולים להבין את הניצולים. מי שלא היה שם לעולם לא ידע מה באמת היה שם...

אתם, אחי ואחיותיי, זוכרים. אתם שביום השחרור, בהיותכם חסרי כח וחסרי ישע, קיימתם מצוות "חסד של אמת" בהביאתם לקבר ישראל את האחים והאחיות המעונים, שלא זכו לראות את הגאולה - זוכרים.

אתם, שנשבעתם ליד קברי הקדושים לא לשכוח לעולם את אשר עוללו הרוצחים הגרמנים - זוכרים. אתם, אשר במאבקכם לעלייה ולמען הקמת מדינה יהודית, הקמתם בקרבת הקברים קהילה יהודית למופת, קהילת העקורים - לעולם לא תשכחו.

במעש יום-יומי של מאבק ושיקום העליתם את נס הגבורה והקדושה של האסיר היהודי.

אני מביא בפניכם את דברם של אלה, הממשיכים את המסורת והנוסח של ברגן-בלזן, נוסח של מסירות ללא גבול ולמען העם היהודי ומולדתו; נוסח של אהבה ונאמנות לשארית הפליטה ולשארית המחנות.

בעידן שהוכם באלימות עלינו ללמד את הדורות הבאים, את בנינו ובנותינו, לזכור ולא לשכוח. הזיכרון נסמך לחובה מוסרית. עלינו להעביר מסר חיובי לעמנו ולעולם. מסר של מחויבות לערכי האדם ולאנושות. לקחי השואה חייבים להיות לקחים תרבותיים של חינוך לערכים הומאניים, לדמוקרטיה, לזכויות האדם באשר הוא אדם, לסובלנות וסבלנות.

יחי העם היהודי! תחי מדינת ישראל!"

חיים פוסלושני ז"ל היה אבא שלי. את תפיסת העולם שלו נטע בליבי. כאם לילדים, כמורה אשר חינכה דורות של תלמידים, וכחברה פעילה בקרב בני הדור השני, אני משתדלת ללכת בדרכיו.

שרה גולנדסקי

ציפי קיכלר

אמא שלי, קָשָה קיכלר לבית טננבאום, דיברה הרבה. אבא שלי, ליאון, שתק. רק חיבק ונישק. אמא לא.

הייתה מביטה בי כאילו מבעד לזכוכית. מבט רחוק... לימים הבנתי שהיא ראתה בי את רותושקה, ילדתה של פֶּלָה, אחותה, שנרצחה לעיניי אמה באקציה, בגטו קרקוב.

אני נולדתי במקומה, במחנה העקורים ברגן-בלזן ב-30 במאי 1946.

היו גיבורים, אמא ואבא שלי.

היום הם מביטים בי מלמעלה וזורים עלי כוכבים...

אני זוכרת את תנועת היד של אמא

מורמת למעלה

ואומרת: כזה גובה של מתים היו שם...

שם, בברגן-בלזן.

הייתי אז ילדה.

מראה ידה המורמת עדיין שותת בכטן שלי.

לא רואים, אבל אני מרגישה עד היום

את הדימום מפעפע בתוכי.

אני לא בוכה

רק מתגעגעת

כת שנה, ברגן בלזן 1947

בת לשרה, נכדה לחיים פוסלושני ז"ל

בראשית הלכנו בשדות
וזחלנו על קוצים
עכשיו כולם פה מסביב
שרוטות ושרוטים
מילקי, מעדן חלב
ומורשת הים קרב

האמנו בשלום אחריו במלחמה
ועם כל האהבה ושאריות הגאווה
יש כאן כרוניקה ברורה
של הכאבה ואכזבה
ראינו את השמש
משני הכיוונים
זורחת ושוקעת
בוקר לילה בוורידים
והצבענו בכחירות כי החלטנו להיות
אזרחים יותר טובים
להיות מעורבים

אחר כך דיכאון
ושוב כולם במאניה
שרים הבאנו שלום
עם דרכונים מזדקרים
מרוכב עונג בכיסים
כשהמטוס נוחת בטוח
בגרמניה

גרמניה שלנו, חזרנו!
חזרנו אליך שנית
ומצאנו אותך קרה ושופעת
ויפה עוד יותר ממה שהיית

ברלין זה קורה
זה המקום הכי חם
היא כור היתוך היא תרבות
היא מרכז העולם
אם אשכחך ברלין
אשכח את העשן
אם אשכחך ברלין
אשכח את האשם.

אפשר להוציא את האדם מהגלות,
אבל לא להוציא את הגלות מהאדם
וכולנו בעצם גולים עצובים
שנגזלה מהם גלותם

אז הגענו לכאן ונשכחה ימיננו
אירופה אירופה מולדת יפה
לא נערת החולות שהולכת עיוורת
בלי לדעת לאן ברגל יחפה

גרמניה שלנו, חזרנו!
חזרנו אליך שנית
ומצאנו אותך קרה ושופעת
ויפה עוד יותר ממה שהיית

ברלין זה קורה
זה המקום הכי חם
היא כור היתוך היא תרבות
היא מרכז העולם
אם אשכחך ברלין
אשכח את העשן
אם אשכחך ברלין
אשכח את האשם

הגבינה כל כך זולה
והבשר כסף קטן
האנשים מחייכים
וירוק שם כל הזמן
זה לא שמרוויחים שם יותר
גם יש אבטלה
אז יש אבטלה
אבל עם המעט שיש חיים טוב בכטלה

המדינה תיתן הכל
תמלא רק טפסים
הפקידים והפקידות
מאוד מנומסים
לימודים, ודירה, שפה ועזרה
גתה והיינה שיעורים בשירה
ותחבורה ציבורית, חבל על הזמן
רק תעלה הרכבות בחינם
תעלה, נו עלה
הרכבות בחינם!

מחנה עקורים ברגן-בלזן, מרץ-מאי 1945

זהו שיר על יום אחד לקראת סוף המלחמה, נושא שלא יכולתי לנגוע בו, כי ביום ההוא "נשברתי" והחלטתי "להרים ידיים". זה היה היום בו שרי אחותי מתה.

לכל אורך שהותי במחנות, הייתה לי חברה שהיא הייתה בשבילי "אחותי" (לאגר שוֹנְסְטֶר). המילה לאגר בגרמנית פירושה מחנה ו-שוֹנְסְטֶר פירושה אחות. לכולנו היו "אחיות", כי כולנו היינו יתומים. היינו כל הזמן ביחד, שמרנו אחת על השנייה, התחלקנו כמה שהיה לנו (או לא היה) והודות לה שרדתי את היום המקולל ההוא.

קראו לה אלה, קיצור של גבריאלה.

לא חתמתי את שמי, לא הייתי מסוגלת, כתבתי רק את קיצור שמי מאותם הימים ואת המספר שעל היד.

זהו שיר קשה אבל אשמח לקבל תגובות.

ברכה גילאי

שרי אחותי מתה, מזרקה על ערמת הגוויות ואני את נעליה נועלת על רגלי הקפואות, ועם "לאגר אחותי" אָלָה לעבודה הולכות.

* * *

נשמעת פקודה, יש לפשוט את כל בגדינו ושמלות עם פסים מזרקות עלינו, עדיין יורד שלג ובקור הולכות אל השער, משם מצעידים אותנו לעובי היער.

הגברים על סולמות, כורתים עצים והאדמה מתכסה באלפי ענפים, אנו מצוות להרים ענף שנכרת ולגרור אותו למחנה של הנאצים למטבח.

איך אוכל? מה אעשה? ארים ענף קטן, אך עיני הנשר של ה-סייס תופשות אותי "על חם", מחליף לענף גדול מהענפים הכבדים ועם שוט ביד מכה אותי כמו שמכים סוסים.

ואני בוכה, דמעותיי זולגות לאורך כל הדרך, הנאצי ממשיך להכות אותי שוב ושוב בלי הרף. רק אלוהים יודע איך הגעתי עד השער, ובלי מנוחה של רגע שוב חוזרים ליער.

מנוחה קצרה בשלג והפתיתים נופלים עלי, הפלא ופלא, השלג מרפה במעט ממכאוביי, מוחי ריק, שקט, רק המסורים חורקים, נשמעת שריקת המשרוקית ושוב כולם קמים.

אני לא רוצה לקום, טוב לי לשכב בשלג, מחכה לנאצי שילחץ על ההדק. אָלָה אוחזת בי ודמעתה נושרת לי על היד, "קומי, אל תשאירי אותי לבד".

"עברנו דרך ארוכה ביחד ונשארנו בחיים, נחפש ענפים שייראו גדולים אך קלים, בלילה שמעתי את התותחים רועמים. אולי ייגמרו במהרה הייסורים".

* * *

שרי אחותי איננה, זרקו אותה על ערמת הגוויות, אני רועדת מקור, מכאבים ועצמותי חורקות, אך "לאגר אחותי" ואני את הענפים לגרור ממשיכות.

Boris A-7630

לאה ענבל דור ילידת אלוני אבא, דור שני לשואה. בעבר עיתונאית ב"כותרת ראשית", "ידיעות אחרונות", "הארץ" ו"מעריב". סופרת ומשוררת. פירסמה את הרומן "שתי טיפות שהן ים" - רומן מסע פנימי על יחסי בת ואם ניצולת שואה. חברת המדור למוסיקה במועצה הישראלית לתרבות ואמנות.

על הרכבת

לאה ענבל דור
עוד חלום

על הרכבת.

עוד לא יודעים. ואז

עמידת פישוק, נביחות, גידופים.

השתנקות חרדה: לחיים.

ובכן, מספר צעדים מכאן

או צעד משם

ואולי דרך פה.

מהר, על פי החושים,

לאט, על פי ההיגיון,

או דרך אחרת,

ימינה, שורה מן השורות

לא, שמאלה,

שכן אין זמן לרוץ ממקום למקום,

להאט, אולי לכאן,

להיגרר למקום אחר,

לחפש כאן, לא,

לחמוק, להצטמצם,

חשבי לאן,

חשבי היטב,

כאילו חייך תלויים בכך.

שבוע

לאה ענבל דור

עם מספר המלים, בדיוק, כנדרש, אין מלה אחת מיותרת. מובולוג פרוזאי, של חמותי, מחיי היום-יום, בשואה: שגרה בת שבוע ימים -

"... אינה נואשת. מעונה. מורעבת. רצוצה. תולשת פיתולי-שורשים לחים. מסתתרת. מבוססת. שחת. פסולת. רעב. חלל מחבוא. איפול אטום. קדחת. יד עיוורת לפעימה של חרקים. לגופת עכבר מת.

ביום השני, נלכדת. מחנה: מה, נשאר עוד יהודים חוץ ממני? מה, אני לא לבד? ערימות גופות. כלילה, הגולגולות מזדרחות כמו ראשי כרובים. רעב. הלשון משורבבת, אין מים, מתקרב, הסוף המר. נוזל לא ברור מפעפע מלוע רפוי. ריקבון פנטסטי. גורפת אל פיה פסולת שתן משל המתים.

ביום השלישי, שוב רכבת. החוצה, החוצה. מהר. מהר. הנפות שוט. יריות. בשלשות. בהלה. דחיפות. פיגימות-פסים.

ביום הרביעי, ארוכות. עשן מתמר. אד שחור כעופרת עמומה. אוויר כבד, מתקתק. אימה. אלוהים, איפה, אתה אלוהים!?

ביום החמישי, שוב, רכבת. עצור. נס. בורחת: אם מישהו ירה בי, אז בגב. עיניה, כבר לא עיני אדם. זועקות מתוך אימת מותה הקרב. שוב, נלכדת. יחד עם האחרים...

ביום השישי, יריות. לבור... זה הסוף... לא... על חזה, גופה מרוטשת... בחשיכה. מגששת. מושכת עצמה.. ריח עשבים ועץ-רקב. נביחות. כורעת על ברכיה. אוחזת את ראשה בידיים. הפה מרייר בלי-דעת. יותר טוב להיות חיה או עץ. נעצרת להאזין לרוח. נרגעת. בודדה שם. נשאר לי מישהו? היא חיה נושמת, אבל, היא נושאת באמת, שמות המתים. רוח רפאים. פוסעת על עפר גווע.

ביום השביעי, מצאתי. תפוח אדמה רקוב יש לי. בוצעת לחתיכות קטנטנות. צועדת, מתנוודדת, מרגישה כמו אחרונה. יחידה שנותרה. נעה ובדה הרחק על פני האדמה, כולה. במרחבי-הליל, מוקעת ממסלול הזמן... ושוב, על ידי איכרים, נלכדת..."

כך, בכל מפגש ומפגש. חוזרת ומספרת, בדיוק אותה גרסה. שצורתה, הושלמה. אין פריט חדש.

ברוב שקדנות וקפידה, מנהלת את הטקס, וגם עם התעלות - כנודרת נדר: לספר ולחיות.

**עזריאל (פיצה) שמחה ז"ל, ניצול בלזן
וחבר קיבוץ נצר סרני, נפטר ב-15.2.2015.
בנו, אורי, מביא דברי הספד לזיכרו.**

מסע חייו של אבא הגיע לסימו.

אבא נולד בברלין ב-22.5.1922, לאמו רוזה ולאביו ברטולד. עד שנת 1934 למד בבית ספר נוצרי, ובתיכון למד בבית ספר יהודי. בשנת 1939, בהיותו בגיל 17, עת הופיעו כבר סימנים של מלחמה מתקרבת, נשלח לעבודות בחוות חקלאיות אצל איכרים. בפברואר 1943 נשלח ברכבת משא מברלין לאושוויץ. איש לא ידע ולא שמע אז על אושוויץ כמחנה השמדה.

בתאריך 18.1.1945 החלה צעדת המוות, ואבא, עם עשרות אלפי אסירים, צעדו בקור מקפיא, ללא מלבוש, ללא אוכל וללא

שינה. אבא שרד והגיע למחנה דורה, ומשם למחנה ברגן-בלזן, עד השחרור המיחול.

בספר "עדות מגיא צלמוותי" סיפר אבא: "כששואלים אותי איך עברתי בגיהינום את מחנות הריכוז ונשארתי בחיים, תשובתי היא: כנראה שהיו לי כמה שעות חסד במחנה. כוונתי לחבורה, לקבוצת חברים, ששמרנו על קשר הדוק בינינו ועזרנו זה לזה, עודדנו זה את זה בתנאים הקשים ביותר. היחד נתן לנו את האמונה שלא נישאר לבד".

בברגן-בלזן פגש אבא את אימא ונפתח פרק חדש בחייהם. עם קבוצת חברים, כולם ניצולי שואה, עלו לארץ ישראל וייסדו קיבוץ. אבא היה שותף פעיל ביצירה יש מאין, בחברה, בתרבות, בחקלאות ובתעשייה.

אבא היה יקה באורחות חייו ובמנהגיו, ליברל בתפישת עולמו, מבין ורגיש לצורכי הזולת, ובמהותו אוהב אדם ונאהב על בני אדם.

אימא, האהבה ביניכם הלכה והעצימה עם הזמן. הקשר, החיבור, החברות והנאמנות לא ידעו גבולות. אין מילים להעריך ולהוקיר את מסירותך האינסופית.

תודה והוקרה לכל הצוות הרפואי שטיפל באבא במסירות ובמקצועיות רבה.

תודה לילימה על הטיפול המסור, תודות לחברים על ההתענינות הרבה בשלומנו של אבא לאורך כל מחלתו, ותודה מכל הלב לאוני אונהאוז - שלימד את כולנו שיעור לחיים בחברות, נאמנות ומסירות. אוני, חבר ושותף לגורל למעלה משבעים שנה, ביקר את אבא מדי יום ביומו בכל שנותיו האחרונות.

יהי זכרו של אבא ברוך!

אורי

צבי (הנייק) בז'גובסקי ז"ל סבא שלנו

סבא היה אהוב על נשים וגברים. סיבוב בכיכר דיזנגוף או סתם שיחה ברחוב, עם חיוך ואהבה מוגשת בירוק של עיניים, כשיחה קולחת וידע נרחב - את כולם הוא הכיר וכולם הכירו אותו.

סבא שלנו לקח אותנו לבית הספר, סחב לנו את הילקוט וקנה לנו את הארטיק הכי יקר בקיוסק עד שכבר היינו גדולות מדי לכך, טיגן לנו מקושקשת על מחבת אדומה, נתן לנו כסף כדי שנתפנק והקשיב לנו ואהב אותנו עד אין סוף.

סבא - אנחנו אוהבות אותך ומתגעגעות אליך כל הזמן, אנחנו רואות אותך בעיניים של הילדים שלנו ובטוחות שאתה מכיר אותם, רואה אותם ושומר עליהם. העולם בלעדיך פחות נעים.

אתי בן אמיתי בז'גובסקי וקרן לוזון בז'גובסקי והיננים - יוכל, ליהיא, תומר, אוהד, אמיר והלל

היה לנו סבא שונה - סבא שלא ידע להגיד את המילה "לא". לכל מה שבקשנו, לכל מה שחלמנו - היה תמיד "כן". התחושה, שבה גדלנו לצדו של סבא, הייתה חמה ומפנקת, היינו מרכז העולם בעבורו. סבא אמר שאת הנכדים אוהבים אפילו יותר מהילדים והרגשנו את זה הלכה למעשה.

סבא שלנו עבר חיים קשים, חיים של סבל, עצב ואובדן אבל זה לא השחיר את נפשו. נתינה אין סופית ואהבה ניצחו אצלו את העצב.

סבא שלנו היה איש יפה, חיצוני ופנימי, עם עיניים ירוקות וטובות, שיער משוך לאחור, חליפה אלגנטית (גם בקיץ) וכובע - נסיך פולני אמיתי.

חוויות משותפות מכתבת עבודת "שורשים" אילת ריץ-בנבנישתי (דור שלישי), ובתה מאיה בנבנישתי (דור רביעי)

סבתא רחלה נפטרה כשהייתי בת 16. היה בינינו קשר מיוחד, אהבתי אותה אהבת נפש, ואני חייבת לה תודה על מי שאני היום, כיוון שלמדתי ממנה כל-כך הרבה דברים. סבתא לימדה אותי כמה חשוב להיות קודם כל "מעבטשי", כמה חשובה נתינה. היא הורישת לי את אהבת הקולנוע - בכל פעם שהיה סרט טוב בטלוויזיה, הייתה מתקשרת ואומרת לי: "איילינקה, תפתחי מחר את הטלוויזיה, יש סרט שכדאי לראות" - ובדיעבד לימדה אותי לא מעט טיפים בהורות...

ככל ילדה שלומדת בחטיבה בכיתה ז', התבקשתי להכין עבודת "שורשים". בעבודה הייתי צריכה לספר על משפחתי בכל מיני דרכים: סיפור תולדות המשפחה, סיפור על חפץ מיוחד שעובר במשפחה, תמונות מספרות, תיאור הדרך שהמשפחה עברה עד הגעתה ארצה ובנוסף - תיאור אירוע היסטורי מיוחד בחיי המשפחה. בחרתי לספר על חייה בתקופת השואה של סבתא-רבתי שלי - רחל אולבסקי (זלמנוביץ').

בחרתי בנושא זה כיוון שלא הכרתי את סבתא רחלה ואף פעם לא ראיתי אותה. היא נפטרה כשאמי הייתה נערה, אבל אני באמת מרגישה שאני מכירה אותה: מגיל צעיר אמא שלי וסבתא שלי מספרות לי סיפורים עליה, משפטים שהיא תמיד הייתה אומרת, את סיפור חייה ומה היא עשתה או הייתה עושה או אומרת במצב כזה או אחר. ולכן, רציתי לחקור עוד על סיפורה ועל חייה. מאוד הייתי רוצה להכיר אותה ולשמע את הסיפורים האלה מפיה, אבל, לצערי, לא זכיתי לכך.

תמיד ידעתי את העובדות הכלליות על סבתא רחלה: היא נולדה בפולין, שרדה בשואה, פגשה את סבא רפאל במחנה ברגן-בלזן בגרמניה, שם נולדה סבתא יוכי, הם עלו לארץ והקימו משפחה. אבל זה היה רק בקווים כלליים. כשכתבתי את עבודת השורשים, התוודעתי לכל הפרטים.

עבדתי קשה. במשך כמה וכמה שבועות הסתכלתי באלבומים, קראתי כל פסקה בעדות של סבתא רחלה ב"יד ושם", אותה הוציאה המשפחה כחוברת. העדות הייתה קשה לקריאה ומזעזעת, ואז קראתי ביסודיות את סיפורה של סבתא, כפי שהופיע גם בעבודת השורשים של דודתי רונית. התקשרתי המון פעמים לסבתא יוכי ולאחיה אריה, שאלתי, כתבתי, התרגשתי, בכיתי.

כיום אני בת 14 וחצי, תלמידה בכיתה ח'. התהליך שעברתי בזמן כתיבת העבודה היה מאוד משמעותי. אני מאוד רגשנית ולוקחת ללב, אני מפגינה רחמים וכואב לי על אנשים שאני אפילו לא מכירה, היה לי מאוד מאוד קשה לעשות את העבודה, אבל אני חושבת שמאוד התבגרתי בזמן התהליך. בנוסף, את כל הדרך הזאת לא הייתי מצליחה לעשות לולא אמא שלי, אילת, שליוותה אותי והסבירה לי כל מה שלא הבנתי, חקרה איתי וחפרה איתי, הוסיפה סיפורים ותיאורים, ובלעדיה לא הייתי מצליחה אפילו להתיישב ולהתחיל.

אני חייבת לציין שבזמן העבודה צצו לי כל כך הרבה שאלות, ששאלתי את אימי ולא היו לה תשובות, כך שהשאלות נשאר פתוחות, גם לאחר שבדקתי עם סבתא יוכי ודוד אריה, והלוואי שהייתי זוכה לתשובות.

אמא שלי תמיד אומרת שחבל שסבתא רחלה לא זכתה להכיר אותי, ושהיא בטוחה שסבתא רחלה מסתכלת עלי מלמעלה וגאה בי.

אני כל כך מצטערת על כך שלא זכיתי להכירה, ולשמע ממקור ראשון את הסיפור המרתק והמצמרר שלה, ואני כל כך מעריצה אותה על כך שהצליחה למרות כל הזוועות שעברה, להקים בית ומשפחה, ולגדל ילדים ונכדים כמשפחה נורמלית, עם ערכים, אשר עברו מדור לדור, עד אליי, דור רביעי לניצולי השואה.

מאיה.

מאז שאני זוכרת את עצמי, סבתא הייתה מספרת ומשתפת על תקופת המלחמה. היא וסבא רפאל נהגו לכתוב אותי ואת אחי כ"ניצחון שלהם על עמלק הנאצי".

כשהפכתי לאמא, ראיתי חשיבות רבה בהנחלת אהבתי לסבתא ואת סיפורה לילדיי, ומאיה, בהיותה הבכורה, זכתה לשמוע לא מעט סיפורי סבתא רחלה לאורך השנים... סיפורים אלו סיקרנו את מאיה, והם הבסיס לרצונה להעמיק וללמוד על סבתא.

מאיה, במהלך שנת בת המצווה, התבקשה לכתוב עבודת שורשים. ליווי מאיה בכתיבת עבודת השורשים היתה חוויה מדהימה עבורי: התרגשתי כאשר מאיה בחרה להרחיב ולחקור את קורות סבתא במלחמה, והשתאיתי מהיכולת של מאיה להתחבר לדמויות השונות שליוו את סבתא לאורך הדרך. היא קראה והעמיקה בחומרים, הצליבה מידע, בדקה ושאלה שאלות חכמות, כאלה שגם לי, וגם לאמא יוכי ולאחיה אריה, לא תמיד היו תשובות ראויות. וגם לא היה לנו את מי לשאול...

במהלך כתיבת העבודה, כמו חזרה סבתא לחיים, ואיתה דמויותיהם של דב אחיה, של רושקה ארוסתו, של הילדה מתזמורת הנשים ושל חברות נוספות של סבתא. בזכות מאיה ושאלותיה הנבונות, הצלחנו לארגן ולדייק את הסדר הכרונולוגי של האירועים.

אני גאה, שמורשת אולבסקי וזלמנוביץ' עברה גם לדור הרביעי. סבתא, מתגעגעת אליך.

אילת.

אלוהים, אמונה וזהות מתוך האפר

הספר הוא אסופת מאמרים של בני הדור השני והשלישי של ניצולי השואה, בעלי מקצועות מגוונים מ-16 ארצות, המתמקדים בכתיבתם בהשפעת הזיכרונות מבית ההורים על חייהם. הספר יצא לאור באנגלית בניו-יורק בעריכת **מנחם צ. רוזנפט**.

God, Faith & Identity from the Ashes

The book is a collection of articles presenting reflections of children and grandchildren of Holocaust survivors on how the memories transmitted to them have affected their lives. The book was edited by Menachem Z. Rosensaft and published in English in New York.

God, Faith & Identity from the Ashes

Reflections of Children and Grandchildren of Holocaust Survivors

Edited by Menachem Z. Rosensaft
Prologue by Elie Wiesel

לחיות מחדש

ספר שירים שכתבה **טובה בן-צבי**, חברת הארגון. טובה נולדה בפולין וחוותה את אימי השואה - גטו, מחנה ריכוז, מחנה עבודה, בתי סוהר, צעדת המוות, שחרור בברגן-בלזן. היא עלתה ארצה בספטמבר 1945 מיד בתום המלחמה במטרה לשקם את חייה. והיא שרה. כל חייה הייתה זמרת. השירים נכתבו בשנים 1946-1952 - שנותיה הראשונות בארץ.

New Beginning

Book of poems written by Tova Ben-Zvi, member of our organization. Tova was born in Poland and witnessed all the horrors of the Holocaust – ghetto, concentration camp, work camp, prisons, death march, and liberation in Bergen-Belsen. She immigrated to Israel on September 1945, right after the war ended, determined to rehabilitate her life. She sang. She was a singer all her life. The songs were written in the years 1946-1952 – her first years in Israel.

שרדתי...

אריאל יהלומי (דימנט) כותב את זיכרונותיו וחוזר לזמנים המחרידים שמהם ניסה להימלט כל חייו. יהלומי הוא יו"ר ארגון ברגן-בלזן בישראל.

I Survived...

Ariel Yahalomi (Dimant) writes his memories, returning to those horrible times, that he tried to escape from all his life. Yahalomi is the Chairman of the Bergen-Belsen Israeli Organization.

